

I.

(Rezolucije, preporuke i mišljenja)

MIŠLJENJA

EUROPSKI GOSPODARSKI I SOCIJALNI ODBOR

496. PLENARNO ZASJEDANJE EGSO-A ODRŽANO 26. I 27. VELJAČE 2014.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Za uravnoteženiji teritorijalni razvoj u EU-u” (samoinicijativno mišljenje)

(2014/C 214/01)

Izjestitelj: **M. NILSSON**

Dana 9. srpnja 2013. Europski gospodarski i socijalni odbor, sukladno pravilu 29. stavku 2. svog Poslovnika, odlučio je sastaviti samoinicijativno mišljenje na temu

Za uravnoteženiji teritorijalni razvoj u EU-u

Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i zaštitu okoliša, odgovorna za pripremu rada Odbora na tu temu, usvojila je mišljenje 12. veljače 2014.

Europski gospodarski i socijalni odbor usvojio je mišljenje na 496. plenarnom zasjedanju održanom 26. i 27. veljače 2014. (sastanak od 26. veljače), s 230 glasova za, 4 protiv i 3 suzdržana.

1. Zaključci

1.1 **„Cijela Europa će živjeti”** proglašeno je na prvom „europskom ruralnom parlamentu” (forumu europskih i nacionalnih ruralnih organizacija) održanom 13. studenog 2013. u EGSO-u. Uz odgovarajuće politike, ruralna područja mogu napredovati i doprinositi dobrobiti Europe isto toliko koliko i gradovi. Zatražila se politika koja će biti geografski usmjerena, višesektorska i lokalna te se zasnivati na sudjelovanju i partnerstvu.

1.2 U ovom samoinicijativnom mišljenju polazi se od tog izazova i zalaže za ravnomjerniji razvoj kako bi svi dijelovi EU-a mogli doprinijeti cilju teritorijalne kohezije ugrađenom u Ugovor iz Lisabona, u vrijeme kada su u državama i regijama teritorijalne neravnoteže sve veće.

1.3 Gubitak stanovništva mora se smatrati najozbiljnijom prijetnjom ruralnim gospodarstvima. Mnoga ruralna područja ozbiljno su pogođena gubitkom stanovništva. U pojedinim zemljama i područjima zabilježeni podaci su dramatični, oko 1 posto gubitka stanovništva godišnje, ponegdje i više. Međutim, situacija je vrlo neujednačena. Većina ruralnih područja EU-a ne susreće se s gubitkom stanovništva te i dalje privlači ljude i poduzeća.

1.4 EGSO ističe da je hitno potrebno snažno političko djelovanje na svim razinama radi rješavanja gospodarskih i socijalnih posljedica gubitka stanovništva. Treba se usmjeriti prema **zapošljavanju, infrastrukturi i uslugama**, uz pomoć integriranih politika ruralnog razvoja na svim razinama (europskoj, nacionalnoj i regionalnoj) te se usmjeriti na korištenje domaćih lokalnih resursa. Potrebno je u potpunosti iskoristiti sve programe EU-a, a posebno kohezijsku politiku i njezine instrumente za ruralni i lokalni razvoj kao što su *Leader* i Lokalni razvoj koji vodi zajednica (CLLD). Države članice trebaju dodijeliti financijska sredstva onim područjima koja su najteže pogođena gubitkom stanovništva.

1.5 Svaku bi političku odluku s geografskom dimenzijom trebalo procijeniti u odnosu na njezin teritorijalni učinak. Trebalo bi više pažnje posvetiti postojećim ekološkim i društveno-gospodarskim procjenama te razviti nove specifične kvantitativne i kvalitativne pokazatelje.

1.6 Usporedo s razvojem primarnog sektora, postoji potreba za političkim okvirom za proširenje proizvodnog programa i podršku poduzećima kroz ulaganja, inovacije i znanje. Treba promicati kratke lance opskrbe u sektorima kao što su prehrambeni i energetske. Potrebno je razmotriti i poticaje za decentralizaciju.

1.7 Stvaranje radnih mjesta od životne je važnosti te se žurno treba osigurati da se pravo pojedinca na obrazovanje i usavršavanje osigura u praksi na način da se ulaže u odgovarajuće ustanove koje promiču znanje i tehnologiju. Glavna briga trebala bi biti kako stvoriti privlačna radna mjesta i obrazovanje za mlade. Postoji potreba za stvaranjem odgovarajućih uvjeta kojim bi se olakšao poslovni nastan mladih poljoprivrednika, što je ujedno i faktor stabilnosti za ruralna područja. Trebao bi se osloboditi potencijal žena kao radnica i poduzetnica. Zapošljavanje legalnih migranata, potpomognuto popratnim mjerama za učinkovito sprječavanje segregacije, može biti prilika da se legalne migrante uključi kao aktere u regionalni razvoj.

1.8 Da bi se smanjile geografske nejednakosti te ruralna područja učinila poželjnim lokacijama za ljude i poduzeća, neophodna su ulaganja u infrastrukturu u vidu učinkovitih prometnih, telekomunikacijskih (uključujući ultrabrze, širokopojasne) i energetske veza.

1.9 Adekvatan pristup uslugama, kako komercijalnim, tako i socijalnim uslugama od općeg interesa, još je jedan ključni preduvjet da se ruralna područja učine poželjnijima i da se smanje teritorijalne neravnoteže. Žurno su potrebna ulaganja ne samo u zdravstvo, obrazovanje i različite vrste centara skrbi, već i u kulturne i ostale aktivnosti za provođenje slobodnog vremena.

1.10 EGSO smatra da je participativna demokracija preduvjet za dostizanje bolje teritorijalne ravnoteže unutar Europske unije. Stanovnici ruralnih područja i njihove organizacije trebali bi se uključiti u planiranje i provedbu politika i aktivnosti vezanih uz teritorijalnu koheziju. Trebalo bi djelotvorno koristiti načelo partnerstva iz strukturnih fondova EU-a te ga proširiti i na ostala politička područja.

1.11 U svojoj ulozi institucionalnog mosta prema civilnom društvu, EGSO podržava ideju za cikličkim održavanjem europskog ruralnog parlamenta, tj. europskog ruralnog foruma sa širokom paletom sudionika, koji bi se održavao u partnerstvu s Odborom.

2. Kontekst samoinicijativnog mišljenja

2.1 Krajnji je cilj ovog EGSO-ovog mišljenja obrazložiti utemeljenost izrade procjene utjecaja na teritorij za relevantne politike EU-a, kako bi se suzbio dramatičan gubitak stanovništva u određenim ruralnim područjima.

3. Uvod

3.1 Europska unija bogata je u različitostima (različite kulture, jezici i povijest), no postoje zajednička načela i ideali ugrađeni u članak 2. Ugovora, ⁽¹⁾ koji sve nas ujedinjuju. Pristojan posao, pristup socijalnim i ekonomskim uslugama od općeg interesa i visoki ekološki standardi temeljne su potrebe svih regija.

3.2 Međutim, uvjeti u Europi nisu svugdje isti. Nejednakosti među područjima mogu između ostalog biti povijesne razlike i naslijeđene kulturološke strukture, oprečni politički sustavi, drugačiji društveno-gospodarski razvojni modeli, kao i niz kombinacija ovih faktora. Potrebna je dublja spoznaja složene pojave geografske nejednakosti i njezinih učinaka na politike i prakse.

⁽¹⁾ U članku 2. stoji da se EU „temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina”. Ono što je zajedničko državama članicama jest „društvo u kojem prevladavaju pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost između muškaraca i žena”.

3.3 Ruralna područja susreću se sa zajedničkim izazovom: njihova sposobnost stvaranja visokokvalitetnih, održivih radnih mjesta zaostaje za urbanim područjima. ⁽²⁾ Prosječna primanja su 25 % – 30 % niža nego u urbanim područjima, ali u nekim slučajevima u Srednjoj i Istočnoj Europi mogu biti i do 50 % niža. Mogućnosti zaposlenja su manje, a ponuda gospodarskih djelatnosti ograničena. Loša infrastruktura, uključujući i nekvalitetnu širokopojasnu komunikaciju, otežan pristup komercijalnim i socijalnim uslugama te manjak kako ustanova za obrazovanje i usavršavanje, tako i kulturnih sadržaja i sadržaja za provođenje slobodnog vremena, doprinose značajnom odlasku ruralnog stanovništva, posebice mladih i ponajviše mladih žena.

3.4 Međutim, cjelokupna situacija nije tako tmurna. U desetljeću 2000. – 2010. većinski ruralna područja prosječno su imala nešto veći rast od urbanih područja. ⁽³⁾ To je postignuto zahvaljujući i mnogim zanimljivim sredstvima s pomoću kojih su se ruralne zajednice suočavale s izazovima i postizale pozitivne rezultate koristeći domaće i druge lokalne resurse. ⁽⁴⁾ Tijekom posljednjih kriza ruralna područja bila su manje nestabilna te su pokazala veći stupanj izdržljivosti. Nedavno istraživanje također je pokazalo da se gospodarske djelatnosti počinju širiti na manje razvijene, često ruralne regije, zbog troškova prometne zakrčenosti i visokih najamnina. ⁽⁵⁾

3.5 Samo postojanje neuravnoteženog teritorijalnog razvoja između i unutar država, regija i ruralnih/urbanih zajednica značajan je izazov. Regionalni i lokalni razvoj postali su sada područja od značajnog interesa za države Srednje i Jugoistočne Europe, nakon što su tijekom procesa pristupanja EU-u te države ponovno otkrile ulogu **odgovornih teritorijalnih čimbenika** koju igraju njihove regije i lokalne zajednice. U drugim europskim regijama također postoji ponovni interes za lokalni i regionalni razvoj.

3.6 Rijetko naseljenih područja i napuštenih sela ima diljem Europe pa je ovo problem koji dijele čak i najmanje države članice. Ova rijetko naseljena područja imaju zasebne značajke i potrebe. Unatoč tomu, bez obzira na njihove razlike, moraju se susresti s bar četiri zajednička problema: njihovom geografskom izoliranosti na koju se nadovezuju visoki prometni troškovi, demografskim problemima vezanim uz emigraciju, starenje stanovništva i niske stope plodnosti, njihovom slabom i monolitnom gospodarskom strukturom te, na kraju, njihovim niskim prosječnim dohotkom što u pojedinim slučajevima prati krajnje ruralno siromaštvo.

3.7 U mišljenju se želi u glavnim crtama prikazati na koji način ruralna područja mogu doprinijeti teritorijalnoj i socijalnoj koheziji korištenjem domaćih resursa u okviru integrirane razvojne politike, pritom svladavajući gospodarsku krizu, zadržavajući i stvarajući radna mjesta te štiteći okoliš. Poljoprivredni i poljoprivredno-prehrambeni sektori igraju dominantnu ulogu u nizu regija. Potrebno je, međutim, proširenje proizvodnog programa. Svi bi sektori morali biti u stanju dati svoj doprinos, ukoliko ih se podrži ciljanim mjerama politike.

4. Opće napomene

4.1 Izazovi za donositelje političkih odluka na razini EU-a

4.1.1 Mjerama o gospodarskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji propisanim u člancima 174. i 178. Ugovora iz Lisabona predviđa se skladni razvoj u EU-u, cilja se na smanjenje razlika u razvoju, usmjerava se na područja pogođena prirodnim ili demografskim nedostacima i poziva se države članice da provode i koordiniraju svoje gospodarske politike imajući u vidu postizanje ovih ciljeva.

4.1.2 Prema Komisiji, bit teritorijalne kohezije je zajamčiti skladni razvoj u cijeloj Europi te osigurati da europski građani mogu najbolje iskoristiti značajke svojstvene svakoj od njezinih regija. Teritorijalna kohezija stoga je sredstvo kojim se različitost pretvara u prednost koja doprinosi održivom razvoju čitavog EU-a. ⁽⁶⁾

4.1.3 Regije se sastoji kako od dinamičnih, tako i od problematičnih područja. Teško je postići ravnotežu između političke dosljednosti i teritorijalne kohezije, budući su regije po samoj definiciji heterogene. Upravo radi toga potrebna je politička perspektiva koja će biti zasnovana na suradnji među raznim sektorskim politikama, u partnerstvu s teritorijalnim čimbenicima. Načelo supsidijarnosti također je ključni dio bilo kojeg pristupa regionalnoj politici, s obzirom da je uvijek bolje rješavati specifične probleme vezane uz zajednicu na lokalnoj razini.

⁽²⁾ Vidjeti primjerice EGSO-ovo informativno izvješće CESE 425/2011 (izvjestitelj: Narro) i SL C 376, 22. 12. 2011., str. 25.–31.

⁽³⁾ Peto izvješće o gospodarskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji.

⁽⁴⁾ SL C 132, 3. 5. 2011., str. 82.–86.

⁽⁵⁾ Program ESPON 2013: CAEE – opravdanje za aglomeraciju gospodarstava u Europi, projekt 2013/2/1.

⁽⁶⁾ Europska komisija, Glavna uprava za regionalnu politiku, 2008.

4.1.4 U okvirima politika EU-a, Zajednička poljoprivredna politika najvažnije je sredstvo poljoprivrednog i ruralnog razvoja. Međutim, ne bi trebala biti jedino sredstvo – države članice trebale bi se također usmjeriti na održivost ruralnih područja i pri izradi operativnih programa za druge fondove.

4.2 Gubitak stanovništva

4.2.1 Statistika na razini EU-a⁽⁷⁾ pokazuje da su u 2008. i 2009. ruralne regije u Europi imale ograničen rast stanovništva (0,1 % – 0,2 %). U 2010. i 2011. stanovništvo je u njima stagniralo, dok je u urbanim regijama tih godina poraslo za oko 0,5 %. Međutim, situacija je vrlo neravnomjerna. U mnogim je ruralnim područjima stanovništvo u posljednjih pet godina poraslo. U 2011. ruralno stanovništvo u prosjeku je poraslo u 8 od 27 država. Nasuprot tome, za istu su godinu zabilježeni posebno negativni podaci za Latviju i Litvu, gdje se ruralno stanovništvo smanjilo za 2 %, slijedila ih je Bugarska s - 1 %, dok su Portugal, Njemačka, Rumunjska i Mađarska bile na oko - 0,5 %.

4.2.2 Kad se analizira regija po regija (na razini NUTS 3), podaci postaju dramatični. Oko 100 od 1 300 takvih regija doživjelo je smanjenje stanovništva od 5 % (u nekim slučajevima i više) u razdoblju 2007. – 2011. One se uglavnom nalaze u gore navedenim državama. Bugarska, Litva i Latvija ističu se u odnosu na krivulju, jer općenito imaju veliko smanjenje broja stanovnika. U Njemačkoj su takve regije uglavnom u njezinom istočnom dijelu, dok su u Portugalu one uglavnom u unutrašnjosti.

4.2.3 Statistika također pokazuje da je raspoređenost stanovništva unutar EU-a znatno neujednačena, što za posljedicu ima ogromne razlike među prosječnom gustoćom naseljenosti u različitim regijama i između urbanih i ruralnih područja. Demografska značajka koja možda najviše zabrinjava je zapanjujuće niska gustoća naseljenosti u pojedinim regijama u odnosu na gustoću prije 50 ili 100 godina. Gubitak stanovništva mora se smatrati najozbiljnijom prijetnjom ruralnim gospodarstvima, ne samo zato što ograničava mogućnost rasta, stvara ekološke probleme, utječe na društveno ustrojstvo i stvara poteškoće u pružanju javnih usluga, već i radi toga što može ugroziti sam opstanak malih gradova i sela, kao nastanjenih naselja.

4.2.4 Tendencija se nastavlja. Brz rast gradova zbog smještaja industrije i usluga privlači radnu snagu iz ruralnih područja. Restrukturiranje poljoprivrednih djelatnosti potiče dodatnu migraciju iz sela u grad. Izmještanje također mogu uzrokovati velika infrastrukturna ulaganja. Gubitak ruralnog stanovništva, kad ruralni egzodus nadmašuje prirodni prirast, smanjuje ukupan broj ruralnog stanovništva do kritične razine te u isto vrijeme uzrokuje i starenje demografskih struktura.

4.2.5 Gubitak ruralnog stanovništva ima niz različitih posljedica na okoliš. Na primjer, nakon što ljudi napuste određeno područje, raznolikost ljudski održanih pejzaža bit će zamijenjena jednim dominantnim staništem. Ova „ekološka homogenizacija” može smanjiti biološku raznolikost na lokalnoj razini. Drugi oblici utjecaja na okoliš uključuju degradaciju tla koja je rezultat neodgovarajućeg održavanja terasa u planinskim područjima, kao što je to slučaj diljem velikog dijela Mediterana i Jugoistočne Europe.

4.2.6 Izražene su i druge bojazni u vezi s gubitkom ruralnog stanovništva, koje uključuju upravljanje šumama i rizike od požara u mediteranskim područjima te potencijalne sigurnosne probleme duž vanjskih granica EU-a.

4.3 Uloga organiziranog civilnog društva

4.3.1 EGSO je naglasio da je „**participatorna demokracija**, prepoznata kao jedno od demokratskih načela Unije, izuzetno važan uvjet za postizanje bolje teritorijalne ravnoteže unutar Europske unije”.⁽⁸⁾ Organizirano civilno društvo trebalo bi imati mogućnost na odgovoran i transparentan način uključiti se na regionalnoj i lokalnoj razini u oblikovanje i provođenje politika i aktivnosti za teritorijalnu koheziju. Trebalo bi djelotvorno koristiti načelo partnerstva iz strukturnih fondova EU-a te ga proširiti na ostala polja politike koja utječu na ruralna područja.

4.3.2 S jedne strane, tradicionalni socijalni partneri i socioprofesionalne organizacije igraju ključnu ulogu u nošenju s rastućim teritorijalnim neravnotežama na način da promiču zapošljavanje i poslovanje koje unapređuje radne i životne uvjete.

⁽⁷⁾ Ruralni razvoj u Godišnjaku o regionalnim statistikama, stranica 238. i dalje, Eurostat.

⁽⁸⁾ SL C 228, 22. 9. 2009., str. 123.–129.

4.3.3 S druge strane, diljem Europe raste pokret ruralne zajednice. U nekim je državama ovaj pokret nov, dok u drugim postoji već dugu godinu. (Predvodnice se uglavnom nalaze na sjeveru Europe.) Na nacionalnoj su razini ovi pokreti organizirani u federacije i mreže koje uključuju kako tradicionalne socioprofesionalne organizacije, tako i nove lokalne inicijative. Oni ljudima koji žive u ruralnim područjima omogućuju da se njihov glas čuje odozdo prema gore, a isto tako pokreću novu poduzetnost i organizaciju lokalne proizvodnje i usluga.

4.3.4 U studenom 2013. EGSO je bio domaćin forumu nacionalnih i europskih organizacija uključenih u ruralna pitanja, nazvanom prvim „europskim ruralnim parlamentom”,⁽⁹⁾ koji želi ojačati i pružiti zajednički glas ruralnom pokretu u Europi. Glavni ciljevi su mu utjecati na europsku ruralnu politiku, poboljšati dijalog između kreatora politika i lokalne razine te razmijeniti dobre prakse.

4.3.5 U svojoj ulozi institucionalnog mosta prema civilnom društvu, EGSO bi mogao pružiti mogućnost stanovnicima ruralnih područja i njihovim organizacijama da igraju vodeću ulogu u procesima osmišljanja i provođenja ruralnih politika. Odbor stoga podržava ideju za cikličkim održavanjem europskog ruralnog parlamenta, tj. europskog ruralnog foruma koji će također uključivati socioprofesionalne organizacije i socijalne partnere, u partnerstvu s Odborom i koji bi također mogao služiti kao poveznica s njegovom Grupom za vezu.

4.4 Procjena utjecaja na teritorij

4.4.1 EGSO je ranije predložio da bi zakonodavstvo, politike i programe EU-a trebalo procijeniti u odnosu na njihov utjecaj na teritorijalnu koheziju. Komisija ima posebnu odgovornost za ovu procjenu utjecaja, u koju bi izravno trebalo uključiti sve zainteresirane.⁽¹⁰⁾

4.4.2 Ovaj prijedlog nedavno je ponovio Odbor regija, koji je pozvao „da se utjecaji na teritorij procjenjuju već od samog početka na jednak način kao i gospodarski, ekološki i socijalni utjecaji kod procjene sektorskih politika” te je pozvao na „suradnju s lokalnim i regionalnim vlastima kako bi konzultacije usmjerile prema zainteresiranim i oštećenim stranama”.⁽¹¹⁾

4.4.3 Ideja procjene utjecaja već postoji u raznim horizontalnim odredbama u Ugovoru o funkcioniranju Europske unije (od 8. do 12. članka). U ovim odredbama stoji da će „Unija pri osmišljavanju i provedbi svojih politika i aktivnosti” uzeti u obzir načela vezana uz socijalnu dimenziju, jednakost spolova, okoliš, zaštitu potrošača i suzbijanje diskriminacije.

4.4.4 Pri donošenju bilo kakve odluke, donositelji političkih odluka trebali bi se zapitati koji je očekivani utjecaj određenog akta, odnosno hoće li on dovesti do porasta stanovništva u gradovima ili će ljude zadržati u ruralnim područjima. One politike koje bi unaprijedile globalnu teritorijalnu ravnotežu ili je bar ne bi mijenjale, bile bi odmah odobrene. O bilo kojoj odluci koja bi naškodila ovoj ravnoteži na način da bi povećala koncentraciju urbanog stanovništva trebalo bi izraditi procjenu utjecaja u kojoj će se dokazati da njezine prednosti nadmašuju ovaj nedostatak.

4.4.5 Utjecaj sektorskih politika na teritorij trebao bi se posebno procijeniti u područjima prometa, telekomunikacija, energetike, okoliša, poljoprivrede, trgovine, tržišnog natjecanja i istraživanja.⁽¹²⁾

4.4.6 Da bi to bilo moguće, Komisija treba osigurati da se teritorijalnoj dimenziji prida odgovarajuća pažnja u strateškoj procjeni utjecaja na okoliš⁽¹³⁾ i smjernicama za procjenu utjecaja. Morali bi se, međutim, razviti i drugi specifični kvantitativni i kvalitativni pokazatelji i to ne samo socijalno-gospodarski i ekološki već i za druge, slabije mjerljive mjere, kao što je gubitak tradicionalnih vještina.

5. Posebne napomene

5.1 Dobro uravnotežen teritorijalni razvoj znači ravnomjernije i održivije korištenje prirodnih resursa, što zbog smanjene zagušenosti i troškova donosi gospodarsku dobit. U ruralnim područjima prosperitet će ovisiti o sposobnostima pokretanja ljudi i lokalnih resursa, dok u isto vrijeme treba razvijati lokacijske čimbenike koji životne i gospodarske uvjete čine privlačnijima za ljude i poduzeća. Vanjski učinci i negativne posljedice urbanih aglomeracija kose se s izgledima za dobru kvalitetu života za sve.

⁽⁹⁾ Europski ruralni parlament temelji se na konceptu švedskog ruralnog parlamenta koji postoji već više od 20 godina. Radi se o forumu koji se sastaje dva puta godišnje i sastoji se, s jedne strane, od predstavnika nacionalnih ruralnih organizacija, kako socioprofesionalnih tako i ostalih, a s druge strane od lokalnih skupina iz zajednice.

⁽¹⁰⁾ SL C 228, 22. 9. 2009., str. 123.–129.

⁽¹¹⁾ SL C 280, 27. 9. 2013., str. 13.–18.

⁽¹²⁾ SL C 376, 22. 12. 2011., str. 15.–18.

⁽¹³⁾ SL L 197, 21. 7. 2001., str. 30.–37.

5.2 Mnoga ruralna područja neiskorištenog razvojnog potencijala postoje paralelno s prekomjerno iskorištenim gradskim i prigradskim područjima. U zabačenim krajevima, koji su daleko od velikih gradova, ključnu ulogu u davanju pristupa uslugama imaju manji gradovi i gradovi srednje veličine, čime se omogućava da ova područja ostanu poželjna mjesta za život. Od velike će važnosti biti podržati takve ruralne centre kako bi se mogli nositi s ukidanjem usluga i priljevom ljudi iz manjih obližnjih sela, pod uvjetom da se osigura učinkovit javni prijevoz.

5.3 Tržište samo ne može proizvesti potrebne poticaje za ispravljanje sadašnjeg trenda. Hitno je stoga potrebno snažno političko djelovanje na svim razinama, radi rješavanja gospodarskih i socijalnih posljedica gubitka stanovništva i radi privlačenja ljudi i poduzeća u ruralna područja. Potreban je dobro uravnotežen niz inicijativa kojima će se potaknuti ulaganja, inovacije i znanje te zadržati i stvoriti uvjete za život i rad u ruralnim područjima. Treba se usmjeriti prema zapošljavanju, infrastrukturi i uslugama, uz pomoć integriranih politika ruralnog razvoja na svim razinama (europskoj, nacionalnoj i regionalnoj).

5.4 Potrebno je u potpunosti iskoristiti sve programe EU-a, a posebno kohezijsku politiku i njezine instrumente za ruralni i lokalni razvoj kao što su *Leader* i Lokalni razvoj koji vodi zajednica (CLLD). Države članice trebaju dodijeliti financijska sredstva onim područjima koja su najteže pogođena gubitkom stanovništva.

5.5 Potrebno je prilagoditi pravo tržišnog natjecanja na način da se omoguće neophodne iznimke. Ukoliko će predložene izmjene utjecati na cijenu rada, o njima se mora raspraviti u okviru uobičajenog dijaloga socijalnih partnera.

5.6 Najvažniji konkretan izraz teritorijalne kohezije jest osigurati svim ljudima u Europi jednak pristup uslugama od općeg interesa, ma gdje oni živjeli ili radili. Da bi se smanjile geografske nejednakosti te razvila najugroženija i najudaljenija područja, neophodna su ulaganja u infrastrukturu u vidu učinkovitih prometnih, telekomunikacijskih (uključujući ultrabrze, širokopojasne) i energetske veze.

5.7 Životni uvjeti ljudi u ruralnim područjima, uključujući i najugroženije, moraju se poboljšati na način da im se osigura adekvatan pristup uslugama, kako komercijalnim, tako i socijalnim uslugama od općeg interesa. Ovo je još jedan ključni preduvjet za smanjenje teritorijalnih neravnoteža. Ruralna područja postat će poželjne lokacije i to ne samo za ljude, već i za poduzeća, ukoliko se ne bude ulagalo samo u zdravstvo, obrazovanje i različite vrste centara skrbi, već i u kulturne i ostale aktivnosti za provođenje slobodnog vremena.

5.8 Koristiti domaće resurse također znači stvoriti kratke lance opskrbe koji donose gospodarsku, socijalnu i kulturnu korist, ne samo poljoprivrednicima, već i drugim granama gospodarstva, potrošačima i ruralnim područjima u cjelini. Prehrambeni i energetske sektor dobri su primjeri za to. Treba dati podršku ovakvom tipu proizvodnog modela jer se pokazalo da transnacionalni trgovački lanci jako rijetko nabavljaju proizvode od lokalnih proizvođača, čak i kad je ponuda dobro organizirana te može osigurati pouzdan tok proizvodnje.

5.9 Stvaranje radnih mjesta od životne je važnosti te se pravo na obrazovanje i osposobljavanje mora osigurati u praksi. Hitno je potrebno profesionalno osposobljavanje kojim bi se „pomoglo radnoj snazi da se prilagodi zahtjevima novog modela proizvodnje”.⁽¹⁴⁾ Glavna briga trebala bi biti kako smanjiti odlazak mladih iz ruralnih područja, pogotovo mladih žena koje su sklonije emigriranju. Osigurati radna mjesta koja će mladim obiteljima omogućiti da iskoriste prirodni seoski okoliš kao primjereno mjesto gdje će odgajati svoju djecu donosi čistu dobit za društvo. EGSO se već zauzimao za snažne mjere kojima će se iskoristiti potencijal žena kao radnica i poduzetnica, omogućiti da one postanu pokretači razvoja i inovacija te ih opremiti odgovarajućim znanjem i tehnologijom.⁽¹⁵⁾

5.10 Kvalitetni poslovi u naprednim, stvaralačkim industrijama mogu pokrenuti pozitivan niz događaja koji neće samo uključivati gospodarske djelatnosti već i kulturne inicijative i ostale vrste usluga koje mogu život učiniti interesantnijim za mlade u ruralnim područjima i odgovoriti ih od odlaska.

⁽¹⁴⁾ SL C 347, 18. 12. 2010., str. 41.–47.

⁽¹⁵⁾ SL C 299, 4. 10. 2012., str. 29.–33.

5.11 Potrebne su mjere za radikalno proširenje proizvodnog programa i decentralizaciju ⁽¹⁶⁾ kako bi se stvorila nova radna mjesta u ruralnim područjima najviše pogođenima gubitkom stanovništva. Stoga treba provoditi programe posebnog financiranja namijenjene tim područjima. Potrebno je upoznati se s dobrim primjerima onih ruralnih područja koja se uspješno nose s izazovom gubitka stanovništva i koja su i dalje privlačne lokacije za ljude i poduzeća.

5.12 Unutarnje tržište i pravo na slobodu kretanja omogućuju poljoprivrednicima da se bave poljoprivredom u drugim državama članicama u kojima su uvjeti bolji nego u njihovoj matičnoj državi, pri čemu je dobar primjer nizozemskih poljoprivrednika koji su se nastanili u Rumunjskoj. Ove mogućnosti kretanja i kupovine zemljišta, međutim, ne bi trebale dovesti u nepovoljan položaj postojeće poljoprivredne sustave i male zemljoposjednike.

5.13 EGSO je pozvao na jednako postupanje prema radnicima migrantima u ruralnim područjima, odnosno na to da se i na njihove radne i životne uvjete primijene minimalni standardi i da se u taj proces uključe i socijalni partneri. ⁽¹⁷⁾ Proces integracije, potpomognut popratnim mjerama za učinkovito sprječavanje segregacije, mogao bi poslužiti za to da se legalne migrante učini izvorom regionalnog razvoja.

Bruxelles, 26. veljače 2014.

*Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Henri MALOSSE*

⁽¹⁶⁾ Izvanredni primjer decentralizacije novi je podatkovni centar Portugal Telecoma kraj Covilhã, u planinskom području Serra da Estrela.

⁽¹⁷⁾ SL 120, 16. 5. 2008. str. 25.